

Jadwiga Herma

MŁODZIEŻ WIEJSKA TARNOBRZESKIEGO REJONU SIARKOWEGO NA LOKALNYCH RYNKACH PRACY

1. Uwagi wstępne

Proces kształcenia i zatrudnienia młodzieży wiejskiej w rejonach uprzemysławianych ma podstawowe znaczenie w kształtowaniu podaży wykwalifikowanych rąkroboczych dla nowych rynków zatrudnienia. Znajomość tendencji i prawidłowości w zakresie wyboru zawodu i zatrudnienia wśród tej młodzieży jest niezbędna dla ustalenia celowej polityki społecznej. Zadaniem jej jest bowiem ukierunkowanie odpływu do miast z zachowaniem pozytywnej selekcji ludności wiejskiej w wyniku tego ruchu, jak też uwarunkowanie stabilizacji w zawodzie rolnika.

Przedmiotem niniejszej pracy jest analiza kierunków zatrudnienia młodzieży wiejskiej, przeprowadzona w porównaniu z kierunkami jej kształcenia na tle potrzeb kadrowych kombinatu siarkowego i innych lokalnych rynków pracy w rejonie siarkowym¹. Badaniami objęto młodzież urodzoną w latach 1943-1952, która kończyła szkołę podstawową w okresie 1957-1966. Młodzież ta osiągnęła wiek produkcyjny między 1959 a 1961 rokiem /16 lat młodociani, 18 lat pełnozatrudnieni/ i zaczęła wkraczać na rynek pracy. Kombinat siarkowy, największy rynek zatrudnienia w rejonie siarkowym przechodził wówczas z fazy inwestycyjnej do produkcji, wydobywania i przeróbki siarki², w związku z czym wzrastać zaczął popyt na pracowników wykwalifikowanych w zatrudnieniu produkcyjnym i pochodnym, kosztem zatrudnienia inwestycyjnego.

Podjęte badania wychodziły z założeń, że czynnikiem różnicującym zatrudnienie młodzieży wedle działów gospodarki narodowej /zakładów/ i ośrodków pracy jest popyt na pracowników poza rolnictwem i w rolnictwie w układzie terytorialnym, z kolei wykształcenie i kwalifikacje zawodowe młodzieży wkraczającej na rynki pracy, ponadto normy i wartości społeczne, którymi młodzież jak też starsze pokolenie określa wybór zawodu i pozycję społeczną jednostki.

W związku z tym problematyka pracy jest rozważana z jednej strony na tle sieci lokalnych rynków pracy i zapotrzebowania siły roboczej, z drugiej natomiast sieci szkół zawodowych i kształcenia młodzieży wiejskiej jako źródła podaży siły roboczej. Obejmuje ona analizę związków zachodzących między nasileniem procesu kształcenia a zatrudnieniem młodzieży, ponadto strukturą społeczno-zawodową rodzin, z których młodzież się rekrutuje a kierunkami jej kształcenia i zatrudnienia. Procesy kształcenia i zatrudnienia młodzieży są też rozważane w powiązaniu z jej ruchami,

a to emigracją do miast, migracjami w terenach wiejskich oraz dojazdami do pracy. Z analizy kształcenia i zatrudnienia młodzieży wiejskiej, czynników je różnicujących, jak też związanych z nimi ruchów migracyjnych, wpływa problem podziału młodzieży na kategorie społeczno-zawodowe i ich rozmieszczenie przestrzenne.

Przedstawiona problematyka zmierza do wykazania wpływu sieci szkół i rynków zatrudnienia w rejonie siarkowym na poziom kwalifikacji młodzieży wiejskiej i jej aktywizację zawodową poza rolnictwem, ze szczególnym uwzględnieniem roli ośrodka tarnobrzieszko-machowskiego w tych procesach. Analiza ta ma znaczenie dla oceny celowości kierunków kształcenia i zatrudnienia młodzieży wiejskiej.

Badania mają charakter retrospektywny i polegają na odtworzeniu losów absolwentów kończących siódmą klasę. Poznanie podstawowych prawidłowości w zakresie dotychczasowych kierunków kształcenia i zatrudnienia pozwoli wnioskować o tendencjach w tym zakresie panujących wśród młodzieży.

W badaniach tych zastosowana została metoda obserwacji i wywiadu w oparciu o uprzednio przygotowany kwestionariusz. Zawierał on pytania dotyczące: a/ płci i wieku młodzieży, b/ pochodzenia społecznego, wielkości rodzin i gospodarstw, z których rekrutują się badani, c/ rodzaju i miejsca ukończonych szkół, kursów oraz zdobytych kwalifikacji, d/ miejsc /zakładów, ośrodków/ i stanowisk pracy, zawodów wykonywanych oraz ich zmian, e/ zmian miejsc zamieszkania związanych z kształceniem się lub pracą /migracje, dojazdy do szkół i do pracy/, f/ czynników wyboru zawodu /szkoły/ i miejsca pracy /stanowiska, zakładu, ośrodka/. Ponadto wykorzystane zostały jednostkowe materiały pośrednictwa pracy dotyczące popytu na siłę roboczą, dane Wydziału Oświaty odnośnie sieci szkolnej.

Postępowanie badawcze obejmowało: a/ sporządzenie imiennych wykazów absolwentów siódmych klas wraz z danymi adresowymi, celem objęcia badaniem całej młodzieży. Źródłem były tu dzienniki lekcyjne w szkołach oraz rejestry mieszkańców w racach narodowych, b/ wynotowanie danych dotyczących wielkości rodzin i gospodarstw oraz pochodzenia społecznego, ze źródeł dostępnych w prezydiach gromadzkich rad narodowych lub u sołtysa /księżki meldunkowe, rejestry wymiaru podatku gruntowego/, uzupełnione w trakcie wywiadu z pracownikami rad narodowych, c/ wstępny wywiad na temat kierunków kształcenia i zatrudnienia młodzieży przeprowadzony z nauczycielem lub kierownikiem szkoły oraz d/ wywiady indywidualne z młodzieżą lub członkami rodzin, z których młodzież ta pochodzi.

Podstawową jednostką badań była wieś rejonu siarkowego. Badania zostały przeprowadzone w dwudziestu wsiach, w terenach sąsiadujących z ośrodkiem tarnobrzieszko-machowskim oraz położonych wzdłuż linii kolejowych i autobusowych o zaawansowanym procesie przemian struktur społeczno-zawodowych, jak też odległych od miast i linii komunikacyjnych o charakterze rolniczym. Objęły one 3 82 osób, tj. 26,6% ogółu młodzieży wiejskiej rejonu siarkowego urodzonej w latach 1943-1952. Weryfikacja tej zbiorowości statystycznej doprowadziła do wyeliminowania z dalszej analizy 158 osób, które aktualnie odbywają służbę wojskową, karę więzienną, zmarły, lub wyjechały ze wsi z rodzinami i informacje o nich są niepełne. W efekcie badana zbiorowość obejmuje 2 944 osób.

2. Sytuacja na lokalnych rynkach pracy

Zagadnienie podaży wykwalifikowanej siły roboczej stanowi czołowy problem potrzeb kadrowych życia gospodarczego i społecznego okręgu siarkowo-metalurgicznego ze względu na odmienny profil produkcyjny inwestycji - kombinatu siarkowego, nowoczesną technologię przetwórstwa siarki i wysoką mechanizację prac, jak też postęp techniczny w innych branżach produkcji.

W sieci lokalnych rynków zatrudnienia w okręgu siarkowo-metalurgicznym ośrodek machowski-tarnobrzeski wyrasta na czołowy rynek pracy. W latach 1957-1965 obejmował bowiem 54% ogółu nowych miejsc pracy /ponad 13 300/ powstałych w tym okręgu w procesie inwestycyjnym, jak też przez zwiększenie zmianowania pracy. Wśród pozostałych lokalnych rynków pracy w okręgu pierwszoplanowe znaczenie posiadają miasta o wyspecjalizowanych funkcjach przemysłowych, tj. Stalowa Wola, Mielec, Nowa Dęba, które skupiają łącznie 35% ogółu nowych miejsc pracy w tym okręgu.

Zjawiska te określają wielkość zapotrzebowania na siłę roboczą i miejsce poszczególnych rynków zatrudnienia w kształtowaniu stosunków pracy w okręgu. Analiza tego zagadnienia przeprowadzona za okres 1964-1966 /włącznie/ w nierolniczych, uspołecznionych zakładach pracy w powiecie tarnobrzeskim wskazuje, że kombinat siarkowy /Machów, Piaseczno/ skupiał 40,5% ogółu popytu na pracowników w tym rejonie /6 970 osób/, Tarnobrzeg 28,6%, Rozwadów i Nowa Dęba 5-10%, natomiast Skopanie i Baranów 1,5-3,0%. Około 13% zapotrzebowania przypadało na uspołecznione zakłady pracy, rozmieszczone w terenach wiejskich /głównie Gorzyce, Chmielów/.

Ośrodki szkół i ośrodki pracy w rejonie siarkowym /1964-1966/

T a b e l a 1

Nazwa ośrodka	Zapotrzebowanie siły roboczej ^{x/}				Absolwenci szkół zawodowych i ogólnokształcących ^{xx/}					
	ogółem	przyucz. do saw.	zas. sam.	średn. techn.	ogółem	zas. saw.	techniczne			Ogólne
							mech. elektr.	roln.	eko-nom.	
w o d s e t k a c h										
Tarnobrzeg	100	13,2	45,2	41,6	100	41,4	13,1	19,8	-	25,7
Machów:										
zatr. inwest.	100	24,6	69,3	6,1	-	-	-	-	-	-
zatr. produkc.	100	10,0	70,6	19,4	-	-	-	-	-	-
Skopanie	100	69,4	25,8	4,8	100	100,0	-	-	-	-
Baranów	100	53,9	25,6	20,5	-	-	-	-	-	-
Nowa Dęba	100	12,5	48,0	39,5	100	42,9	18,8	-	-	38,3
Rozwadów	100	16,0	50,0	34,0	100	38,3	-	-	61,7	-

^{x/} Obejmuje popyt na siłę roboczą w nierolniczych uspołecznionych zakładach pracy /na podstawie jednostkowych materiałów pośrednictwa pracy/.

^{xx/} Bez szkół przysposobienia rolniczego.

Zapotrzebowanie to było w ośrodkach charakterystycznie zróżnicowane pod względem jakości. W ośrodku machowsko-piaseczańskim ponad 2/3 popytu przypadało na pracowników o kwalifikacjach zasadniczych zawodowych, zarówno w zatrudnieniu inwestycyjnym jak i produkcyjnym, natomiast w Tarnobrzegu, Nowej Dębie, Rozwadowie wysoki był też popyt na siłę roboczą z wykształceniem średnim /30-40% zapotrzebowania/.

Analiza zapotrzebowania na pracowników z wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim zawodowym przeprowadzona w porównaniu z ilością absolwentów szkół zawodowych /przyszkolących/, zasadniczych zawodowych, średnich zawodowych/ - rejonie siarkowym wykazała, że w okresie trzech ostatnich lat /1964-1966/ występował:

1. ciągły niedobór absolwentów zasadniczych szkół zawodowych i średnich technicznych na rynku pracy Machowa-Piaseczna-Tarnobrzegu, głównie w specjalnościach górniczo-mechanicznych, górniczo-elektrycznych, przeróbki mechanicznej kopalni, chemicznych, mechanicznych, elektrycznych i budowlanych;

2. względny nadmiar absolwentów technikum ekonomicznego, z których tylko 75% mogą zatrudniać zakłady pracy w powiecie tarnobrzesckim na stanowiskach odpowiadających tym absolwentom pod względem kwalifikacji: Duże możliwości zatrudnienia tych absolwentów w powiecie na stanowiskach pokrewnych zawodom ekonomicznym, jak też chłonność pozapowiatowych rynków pracy nie dopuszczają do powstania w tym zakresie dysproporcji w rejonie siarkowym;

3. względny nadmiar absolwentów technikum rolniczego, z których tylko dla 51% istnieje zapotrzebowanie w gospodarce uspołecznionej. Technikum rolnicze kształci absolwentów dla potrzeb rolnictwa północnej części województwa rzeszowskiego, jak też terenów pogranicznych województwa kieleckiego i lubelskiego. Wśród absolwentów tych występuje jednak dość powszechna tendencja ucieczki od zawodów rolniczych do pracy w administracji i związane z tym parcie na rynki pracy w rejonie siarkowym. Dodać należy, że absolwenci ci rekrutują się głównie ze wsi powiatu tarnobrzesckiego i w terenie tym chcą podejmować pracę. Ograniczony terytorialnie obszar rekrutacji do technikum wynika z niedostatecznego zaplecza mieszkaniowego szkoły, w związku z tym większość młodzieży musi dojeżdżać.

4. Ważnym zagadnieniem lokalnych rynków pracy w powiecie tarnobrzesckim jest podaż absolwentów liceów ogólnokształcących. Z ogólnej ich liczby /około 200 osób co roku/ w latach 1964-1966 tylko 61% ubiegało się o przyjęcie na studia. Pozostałe 39% wraz z pewną liczbą absolwentów nie przyjętych do szkół wyższych i pomaturalnych czyniła starania o podjęcie pracy w ośrodkach powiatu tarnobrzesckiego, częściowo również poza nim. Trudności z zatrudnieniem tych absolwentów są spowodowane tym, że nie posiadają oni po maturze liceum ogólnokształcącego kwalifikacji zawodowych. Są to głównie kobiety. Zarejestrowane w aktualnej kartotece Wydziału Zatrudnienia jako poszukujące pracy stanowią 40% /40-45 osób/ ubiegających się stale o pracę kobiet³.

5. Na rynku pracy, głównie ośrodka tarnobrzescko-machowskiego występuje też nadwyżka siły roboczej niewykwalifikowanej, z wykształceniem podstawowym często niepełnym. Tę luźną młodzież /w wieku 16-24 lat/ tworzą prawie w całości kobiety /około 50 osób/, które w 3/4 pochodzą ze wsi, z rodzin bezrolnych i gospodarstw do 3 ha, poprzednio nie zatrudnione zarobkowo. Przypuszczać należy, że dysproporcje te będą narastać, bo zbliża się wyż demograficzny, a rynek tarnobrzescko-machowski będzie poszukiwał coraz to więcej mężczyzn a nie kobiet, ze względu na specyfikę procesów technologicznych.

3. Kształcenie i zatrudnienie młodzieży wiejskiej

Kolejnym zagadnieniem jest analiza postaw młodzieży wiejskiej wobec procesów zachodzących na pozarolnych rynkach pracy w rejonie siarkowym, wyrażająca się w jej kształceniu zawodowym i aktywizacji zawodowej.

Przygotowanie do zawodu w szkołach przyzakładowych, przysposobienia rolniczego, zasadniczych zawodowych, średnich i wyższych jak też naukę w liceach ogólnokształcących podjęło w latach 1957-1966 1631 absolwentów siódmych klas, tj. 55,4% ogółu absolwentów urodzonych w latach 1943-1952 w badanych dwudziestu wsiach. Jest to wskaźnik stosunkowo niski. W małych miastach województwa rzeszowskiego /do 5 tys. mieszkańców/ 57,4% absol-

wentów urodzonych w latach 1943-1952 podjęło naukę w szkołach zawodowych i ogólnokształcących⁶ we wsiach położonych pod Nową Hutą 82%, a w województwie kieleckim w 1965 roku rozpoczęło dalszą naukę 67,0% absolwentów wiejskich szkół podstawowych⁷.

Instalowanie absolwentów siódmych klas

T a b e l a 2

Wyszczególnienie	Ogółem	w t y m			
		w szkołach podstawowych		w szkołach śas. szw. średnich i wyższych	
		w liczb. bezwzgl.	odsetek do ogółu	w liczb. bezwzgl.	odsetek do ogółu
Absolwenci szkoły podstawowej obecnie kontynuujący naukę	816	47 ^{x/}	9,7	769	94,3
Absolwenci szkoły podstawowej obecnie czynni zawodowo	2128	1266	59,4	862	40,6
razem	2944	1313	44,6	1631	55,4

^{x/} Uczniowie, którzy mimo przekroczenia wieku szkolnego jeszcze uczęszczają do szkoły podstawowej.

W badanych wsiach rejonu siarkowego występują jednak dość duże dysproporcje w nasileniu procesu kształcenia młodzieży. Jeśli w Nagnajowie, Mokrzeszowie i innych wsiach położonych w sąsiedztwie Machowa-Tarnobrzegu od 60-80% absolwentów siódmych klas uczęszczało do szkół dla niepracujących, to we wsiach odległych od miast i linii komunikacyjnych /np. Durdy, Knapy/ od 20-40%.

Analiza kształcenia zawodowego i ogólnokształcącego absolwentów wiejskich szkół podstawowych przeprowadzona wedle roczników urodzenia wykazała dużą zmienność nasilenia procesów kształcenia tych absolwentów w szkołach dla niepracujących.

Spśród młodzieży urodzonej w latach 1943-1947 tylko 40-52% podejmowało po skończeniu siódmej klasy dalszą naukę. Większość pozostawała w gospodarstwach rolnych i po osiągnięciu 16 lub 18 lat wkraczała na rynek pracy, głównie Stalowej Woli, Mielca i innych większych ośrodków zatrudnienia. Wówczas jako niewykwalifikowana siła robocza rozpoczynała naukę zawodu poprzez przyuczenia do stanowisk pracy. Większe nasilenie procesu kształcenia rozpoczęło się wśród młodzieży urodzonej w 1948 roku i później. Młodzież ta kończąca siódmą klasę w 1962 roku i latach następnych w przeważającej większości rozpoczynała naukę dalszą /56-64%/. Zjawisko to łączy się bez wątplenia ze zwiększonym popytem na siłę roboczą po 1961 roku w kombinacie siarkowym jak też rozbudową szkolnictwa zawodowego w ośrodku tarnobrzeskim. Wzrost nasilenia procesu kształcenia młodzieży wiejskiej przypadał dopiero na okres fazy produkcyjnej kombinatu, gdy tymczasem korzystniej byłoby, gdyby ją wyprzedzał.

Rozpatrując z kolei kierunki kształcenia młodzieży, która po skończeniu siódmej klasy podjęła naukę w szkołach dla niepracujących /1631 osób/ zauważa się wysoki odsetek tej młodzieży w szkołach przyzakładowych i zasadniczych zawodowych /37,4%/, następnie średnich technicznych

Wykształcenie młodzieży według roczników urodzenia

Tabela 3

Rok urodzenia	Ogółem		Wykształcenie młodzieży													
	w liczbach bezwzględ.	%	Podstawowe		Kursy zawodowe		Szkoly przysposobienia rolniczego		zasadnicze zawodowe		średnie techniczne		średnie ogólnokształc.		wyższe	
			w liczbach bezwzględ.	%	w liczbach bezwzględ.	%	w liczbach bezwzględ.	%	w liczbach bezwzględ.	%	w liczbach bezwzględ.	%	w liczbach bezwzględ.	%	w liczbach bezwzględ.	%
1943	199	100	120	61,8	11	5,9	12	6,0	23	11,5	21	10,5	10	10,5	2	1,0
1944	224	100	125	55,9	12	5,3	11	4,9	31	13,8	34	15,1	9	4,0	2	0,9
1945	246	100	125	50,8	10	4,0	24	9,7	40	16,2	35	14,2	18	7,3	4	1,6
1946	271	100	130	47,9	8	2,9	25	9,2	41	15,1	37	13,6	18	6,6	12	4,4
1947	298	100	142	47,6	9	3,0	26	8,7	54	18,1	31	10,4	18	6,0	8	2,7
1948	356	100	155	43,5	11	3,1	26	7,3	78	21,9	45	12,6	36	10,1	5	1,4
1949	345	100	132	38,2	11	3,2	25	7,2	97	28,1	40	11,6	33	9,5	7	2,0
1950	337	100	121	35,9	13	3,8	40	11,9	86	25,5	39	11,5	32	9,4	6	1,7
1951	338	100	134	39,6	3	0,8	37	10,9	80	23,6	42	12,4	39	11,5	3	0,8
1952	330	100	129	39,0	4	1,2	31	9,4	81	24,5	61	18,4	24	7,2	-	-

i zawodowych licealnych /23,6%. Znaczenie szkół zasadniczych zawodowych w kształceniu młodzieży wzrosło wybitnie wśród roczników 1948-1952. Jak okazują liczne wywiady, zjawisko to jest wynikiem dążeń młodych do szybkiego zarobkowania. Krótki okres nauki w szkole /2-3 lat/ jak też duża chłonność pozarolnych rynków pracy /Tarnobrzeg, Machów, Stalowa Wola, Mielec/ sprzyja realizacji tych dążeń. Czynnikiem najsilniej określającym te decyzje są zarobki - dość wysokie i nieznacznie różniące się od zarobków absolwentów innych typów szkół, w których nauka trwa dłużej.

Charakterystycznie kształtuje się odsetek młodzieży, która podjęła naukę w szkołach przysposobienia rolniczego /15,8% i liceach ogólnokształcących /14,4%. W obu wypadkach pozostaje on w ścisłym związku z oddziaływaniem gęstej sieci tych szkół. Do SPR zgłasza się młodzież mniej zdolna, która w szkole podstawowej miała gorsze wyniki nauczania, bądź też ci absolwenci siódmej klasy, którzy nie zostali przyjęci do innych szkół. Młodzież ta podejmuje nieraz naukę bez zamiaru pozostania w zawodzie rolnika, podobnie jak uczniowie i absolwenci liceów ogólnokształcących bez zamiaru studiowania w szkołach wyższych. Stąd też niski jest odsetek studentów i absolwentów szkół wyższych wśród przebadanych roczników młodzieży /2,4%.

Podstawowe znaczenie w kształceniu młodzieży wiejskiej ma sieć ośrodków szkolnych rejonu siarkowego. Spośród nich Tarnobrzeg wyrósł obok Stalowej Woli na czołowy ośrodek w okręgu siarkowo-metalurgicznym i skupia obecnie trzy razy więcej młodzieży niż przed 1961 rokiem. Wówczas kształcił tyle młodzieży, ile pozostałe ośrodki rejonu w sumie. Wzrost znaczenia Mielca jak też i Stalowej Woli w procesach kształcenia młodzieży wiejskiej rejonu siarkowego, choć niewielkie, jest wynikiem polityki oświatowej, w ramach której ośrodki te przygotowują absolwentów również dla potrzeb kombinatu siarkowego i powiązanych z nim zakładów pracy w Tarnobrzegu i Machowie. Występująca wśród młodzieży wiejskiej rejonu siarkowego tendencja do coraz częstszego zdobywania nowych w tym środowisku zawodów, na które istnieje zapotrzebowanie w przemyśle siarkowym wpływa na rozpraszanie miejsc kształcenia w skali całej Polski. Profil szkolnictwa średniego w okręgu siarkowo-metalurgicznym nie jest bowiem dostosowany do profilu produkcji; brak np. szkół chemicznych. Poza okręgiem siarkowo-metalurgicznym kształcą się obecnie 18,6% ogółu absolwentów siódmych klas, którzy podjęli dalszą naukę, wobec 12,8% młodzieży spośród wykwalifikowanych absolwentów, obecnie czynnych zawodowo. Wzrosła też ilość ośrodków, w których kształcą się młodzież z 32 do 45.

Konsekwencją procesów kształcenia jest rozmieszczenie miejsc pracy młodzieży aktualnie czynnej zawodowo /2128 osób/. Prawie połowa tej młodzieży pracuje w miejscu zamieszkania, na wsi. Jest to głównie młodzież z wykształceniem podstawowym, bez kwalifikacji zawodowych, z której tylko 10% zaktywizowała miejskie rynki pracy. Na wsi podjęło też pracę 121 osób /5,6% ogółu czynnej zawodowo młodzieży/, które ukończyły szkoły zawodowe i ogólnokształcące. Spośród nierolniczych rynków zatrudnienia Tarnobrzeg i Machów zatrudnia 25% młodzieży czynnej zawodowo, a pozostałe ośrodki rejonu 15,8%. W rejonie podjęło więc pracę 89,6% młodzieży czynnej zawodowo, co odpowiada w przybliżeniu liczbie tej młodzieży, która kształciła się w rejonie siarkowym przed rozpoczęciem pracy zawodowej. /88,4%.

Analiza młodzieży wiejskiej, obecnie czynnej zawodowo poza rolnictwem /1212 osób/ przeprowadzona według ośrodków jej kształcenia przed rozpoczęciem pracy oraz ośrodków pracy obecnie, wskazuje na kierunki wędrówek związanych z kształceniem i zatrudnieniem młodzieży.

Typową cechą migracji zarobkowych młodzieży wiejskiej czynnej poza rolnictwem jest to, że w dużym stopniu są one uwarunkowane od kierunków wędrówek do szkół. Z ogółu młodzieży wykwalifikowanej, obecnie czynnej zawodowo /631 osób/, 59,4% pracuje w tych samych ośrodkach, w których się kształciło. Czołowe znaczenie mają dojazdy do pracy szlakami dojazdów do szkół do ośrodka tarnobrzezsko-machowskiego /208 osób, tj. 33% z wykwalifikowanej młodzieży czynnej zawodowo poza rolnictwem/ i innych ośrodków

Ośrodki kształcenia i zatrudnienia młodzieży

Tabela 4

Nazwa ośrodka	Ilość uczniów w ośrodku w szkołach zawod. i ogóln. w 1966 roku		Ilość absolwentów siódmych klas szkół wiejskich					
			aktualnie kształcących się		aktualnie czynnych zawodowo			
	w liczb. bezwzgl.	%	w liczb. bezwzgl.	%	w liczb. bezwzgl.	%	w liczb. bezwzgl.	%
W miejscu zamieszkania /wsi/	x	x	47 ^z /	5,8	1266	59,4	1040	48,8
Tarnobrzeg	1797	22,5	348	42,5	304	14,4	199	10,0
	-	-	-	-	-	-	318	15,0
Nowa Dęba	662	8,1	37	4,5	50	2,4	77	3,7
Rozwadow	444	5,4	15	1,6	17	0,8	12	0,6
Baranów ^{xx} /	-	-	-	-	-	-	17	0,8
Skopanie	60	0,7	10	1,2	13	0,6	126	6,0
Grębów	114	1,3	26	3,2	18	0,8	10	0,5
Inne miejscow. ^{xxx} /	330	4,0	73	9,0	212	10,0	90	4,2
Mielec	980	12,0	68	8,3	103	4,8	56	2,6
Stalowa Wola	1800	22,1	41	5,0	35	1,7	44	2,0
Nisko	860	10,5	2	0,3	3	0,1	-	-
Kolbuszowa	500	6,1	-	-	-	-	1	0,0
Inne miejscow. ^{xx} /	600	7,3	3	0,4	-	-	-	-
Inne miejscowości woj. rzeszowskiego	x	x	55	6,8	25	1,1	14	0,7
Woj. Kieleckie	x	x	20	2,5	27	1,4	16	0,8
Woj. Krakowskie	x	x	20	2,5	12	0,5	3	0,1
Woj. Katowickie	x	x	26	3,2	28	1,4	56	2,7
Ziemie Zachodnie	x	x	6	0,8	3	0,1	17	0,8
Inne tereny Polski	x	x	19	2,4	12	0,5	12	0,6
Za granicę	x	x	-	-	-	-	20	0,1
Ogółem	8147	100,0	816	100,0	2128	100,0	2128	100,0

^z/ Młodzież, która mimo przekroczenia wieku szkolnego nie ukończyła obowiązku szkolnego.

^{xx}/ Bez SPR.

^{xxx}/ Obejmuje SPR.

Kierunki udrówek sarobkowych młodzieży

T a b e l a 5

Wyszczególnienie	Ilość osób		Odsetek mi- gratów z ogółu mło- dzieży czyn- sawodowo
	Ogółem	w tym emigr.	
I Młodzież wykształcona zawodowo, zatrudniona w tym samym ośrodku, w którym się kształciła po ukończeniu szkoły podstawowej:			
Tarnobrzeg-Machów	208	11	17,1
Pozostałe ośrodki rejonu siarkowego	84	9	6,9
Ośrodki okręgu siarkowo-metalurgicznego /bez rejonu/	58	6	4,7
Pozostałe tereny Polski	25	23	2,0
II Młodzież wykształcona zawodowo, zatrudniona poza ośrodkami, w których się kształciła, Tarnobrzeg-Machów jako ośrodki kształcenia a pozostałe ośrodki rejonu jako miejsca pracy	50	5	4,2
Ośrodki rejonu jako ośrodki kształcenia, a Tarnobrzeg-Machów jako ośrodek pracy	32	6	2,7
Ośrodki okręgu siarkowo-metalurgicznego bez rejonu jako ośrodki kształcenia a Tarnobrzeg-Machów jako ośrodek pracy	24	6	2,0
Ośrodki okręgu /bez rejonu/ jako ośrodki kształcenia, a ośrodki rejonu /bez Tarnobrzegu-Machowa/ jako ośrodki pracy	27	8	2,3
Pozostałe tereny Polski, jako miejsca kształcenia, a ośrodki rejonu /bez Tarnobrzegu-Machowa/ jako miejsca pracy	28	3	2,4
Pozostałe tereny Polski, jako miejsca kształcenia a Tarnobrzeg-Machów jako miejsca pracy	34	3	2,9
III Młodzież niewykształcona zawodowo z wykształceniem podstawowym zatrudniona poza rolnictwem:			
w miejscu zamieszkania	69	-	5,6
w Tarnobrzegu-Machowie	225	6	18,6
w pozostałych ośrodkach rejonu	189	47	15,5
w okręgu /bez rejonu/	33	10	2,7
w pozostałych terenach Polski	65	59	5,4
Inni	61	29	5,0
R a z e m	1212	231 ^{x/}	100,0%

^{x/} Bez emigracji zagranicznej, tj. 20 osób.

rejonu siarkowego /13%/ oraz okręgu siarkowo-metalurgicznego /9%, a z kolei dojazdy i imigracja do Tarnobrzegu poprzez ośrodki szkolne rejonu i okręgu /9%/ oraz innych terenów /5%/.

rozwińszczeniu szlaków wędrówek młodzieży niewykwalifikowanej, która stanowi 42,2% /581 osób/ ogółu młodzieży obecnie czynnej zawodowo dominują dojazdy do pracy do Tarnobrzegu-Machowa /39%/, dojazdy do pozostałych ośrodków rejonu /24%/, emigracja do miast położonych poza okręgiem siarkowo-metalurgicznym /10%/, emigracja w terenach wiejskich rejonu siarkowego /8%/.

Powyższe rozważania okazują, że wędrówki zarobkowe młodzieży wiejskiej ograniczają się w zasadzie do codziennych dojazdów do pracy /80,4% ogółu młodzieży czynnej zawodowo/. Skupiają się one w większości w rejonie siarkowym /71,1%/ i naśladują szlaki dojazdów do szkół. Migracje związane z zmianą miejsca zamieszkania są małe /231 osób, tj. 19,6%/ i odbywają się głównie w granicach rejonu /36,3% ogółu emigrującej młodzieży/ oraz poza okręg siarkowo-metalurgiczny /35,5%/.

4. Kategorie społeczno-zawodowe młodzieży

Poprzednio przeprowadzona analiza kierunków kształcenia i zatrudnienia młodzieży upoważnia do wyróżnienia następujących jej kategorii:

1. młodzież która pozostała w gospodarstwach rolnych i pracuje w rolnictwie	896 osób, tj.	30,4%
2. młodzież, która pracuje poza rolnictwem:		
a/ dojeżdża codziennie do pracy	837	28,4
b/ pracuje w miejscu zamieszkania	144	4,8
3. młodzież, która wyemigrowała ze wsi	251	8,5
4. młodzież, która aktualnie się uczy w szkołach dla niepracujących	816	27,7
R a z e m	2944	100,0

Proporcje w jakich kształtuje się odsetek młodzieży pracującej poza rolnictwem i w rolnictwie oraz młodzieży, która kontynuuje naukę po skończeniu szkoły podstawowej układają się dość równomiernie. Równocześnie uderza mały odpyw tej młodzieży ze wsi /8,5%/, podobnie jak we wsiach położonych pod Nową Hutą, podczas gdy np. wśród tych samych roczników młodzieży w małych miastach województwa rzeszowskiego /do 5 tys. mieszkańców/ wynosi on 25%.

Analiza przestrzennego rozmieszczenia tych kategorii młodzieży wykazuje charakterystyczne zróżnicowanie:

1. We wsiach chłopsko-robotniczych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kombinatu i powiązanych z nim silnie stosunkami pracy młodzież powszechnie kształci się w szkołach zawodowych, potem dojeżdża do pracy w Machowie, Tarnobrzegu i innych ośrodkach. Panują wśród niej tendencje emigracyjne do miast. Nie łączy zupełnie swoich losów z zawodem rolniczym, z pracą w gospodarstwach rodziców /np. Nagnajów, Siedleszczany, Mokrzyśzów/.

2. We wsiach położonych z dala od szlaków komunikacyjnych /np. Knapy, Ślężaki, Cygany/, w których rozwija się zarobkowanie pozarolne, ale znaczenie pracy w rolnictwie jest jeszcze poważne, od 30-40% młodzieży dojeżdża wprawdzie do pracy w przemyśle i innych działach gospodarki, ale od 20-30% młodzieży pozostaje w gospodarstwach rolnych.

3. We wsiach, w których proces zróżnicowania podziału pracy pod wpływem przemysłu nie jest jeszcze zaawansowany /np. Durdy, Jadachy, Wola Baranowska/, najwięcej młodzieży pozostaje w gospodarstwach rolnych /40 do 50%/, zaś dojeżdżający do pracy poza rolnictwem /30-40%/, nie przejawiają tendencji emigracyjnych.

Czynniki przedstawionych zróżnicowań tkwią zarówno w strukturze społeczno-gospodarczej wsi, jak też oddziaływaniu pozarolnych rynków pracy i sieci szkolnej.

Przechodząc z kolei do zagadnienia kwalifikacji zawodowych młodzieży w poszczególnych kategoriach czynnych zawodowo należy podnieść, że nie jest ona należycie i celowo przygotowana do wykonywanej pracy.

Młodzi zatrudnieni poza rolnictwem w miejscu zamieszkania lub dojeżdżający to absolwenci szkoły podstawowej /45,6%/, z kolei zasadniczych szkół zawodowych /27,3%/ i średnich zawodowych /8,9%/. 5,5% tej młodzieży posiada przygotowanie rolnicze i mimo to odeszło od zawodu rolnika. Kategorię tę tworzą w 61,6% mężczyźni. Połowa spośród nich jest niewykwalifikowana i zdobywa zawód przez przyuczenie do stanowisk pracy, bądź też kursy zawodowe organizowane przez zakłady pracy. O wyborze zawodu wśród wykwalifikowanej części młodzieży decydowało najczęściej to, w jakim stopniu dany zawód stwarzał możliwość osiągnięcia pracy zarobkowej, dobrze płatnej. Powstanie kombinatu wpływa na ukierunkowywanie zainteresowań zawodowych młodzieży. Coraz częściej podejmuje ona zawody nowe, jednak rzadko w produkcji górniczej, częściej w pionie przetwórstwa siarki. Mężczyźni wybierają przede wszystkim zawody najbardziej potrzebne w produkcji przemysłowej, tj. zawody grupy mechanicznej /ślusarze, monterzy, mechanicy i pokrewni/, elektroenergetycznej, chemicznej i budowlanej. Wśród zawodów obieranych przez kobiety dominują zdecydowanie zawody grupy handlowej, włókienniczej, usługowej /fryzjerka, pielęgniarka, krawcowa/, następnie pedagogicznej oraz wykształcenie ogólnokształcące, potem ekonomicznej, rzadkością są zasoby techniczne.

Zarobkowanie pozarolne jest połączone z dojazdami do pracy, w których uczestniczy 85,4% młodzieży tej kategorii. Pochodzi ona z gospodarstw 1-3 ha /50,8%/ oraz 3-5 ha /28,5%/, następnie do 1 ha /14,8%/.

Młodzi, zatrudnieni w rolnictwie w zasadniczej części /75,3%/ mają tylko podstawowe wykształcenie. W gospodarstwach rolnych pracują poza tym absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, liceów ogólnokształcących i średnich szkół zawodowych /9,3%/, których właściwym miejscem pracy winny być zakłady nierolnicze. Młodzież przygotowana do zawodu rolniczego /absolwenci SPR i techników rolniczych/ nie zawsze kierująca się przy tym świadomym jego wyborem, ale pragnąca gospodarować nowoczesnie i ekonomicznie stanowi tylko 15,4%. Fakt ten wiąże się z istniejącym wśród młodzieży wskiej odczuciem socjalnej degradacji rolnictwa. Wyrazem tego była w czasie rozmów częsta konfrontacja sytuacji w gospodarstwach, z tym jak się żyje w mieście. Rozmieszczenie tej grupy młodzieży w badanych wsiach jest bardzo nierównomierne i zagęszcza się tam, gdzie zlokalizowane są SPR. Wynika stąd, że oddziaływanie tych szkół w zakresie oświaty rolniczej i przygotowanie do zawodu rolniczego jest wyraźnie terytorialnie ograniczone i ma charakter lokalny.

Zawody rolnicze połączone z posiadaniem kwalifikacji zdobytych w toku nauki szkolnej zyskują w ocenie społecznej coraz większe znaczenie. Dowodzi tego fakt, że z ogółu przebadanych absolwentów SPR /183 osoby/ 133 osób, tj. 72,6% pozostało w gospodarstwach rolnych. Wskaźnik ten jest zbliżony do sytuacji w innych terenach Polski, jak np. w powiecie olkuskim /76%/⁹, kartuzkim /71%/¹⁰.

Młodzież zatrudniona w rolnictwie skupia się głównie w gospodarstwach 1-3 ha /46,6%/, oraz 3-5 ha /36,8%/. Są to głównie kobiety /64,8% omawianej kategorii młodzieży/ z reguły bez zawodu. Tylko 1/4 tych kobiet ukończyła szkoły zawodowe, lub kursy krawieckie, gospodarstwa domowego. Mężczyźni pozostający w gospodarstwach rolnych często łączą pracę w rolnictwie z dorywczym wykonywaniem zawodów rzemieślniczych, podejmują prace sezonowe w przedsiębiorstwach budowlanych.

Kategorie młodzieży a wielkość gospodarstw, z których młodzież ta pochodzi

T a b e l a 7

Wyszczególnienie	Ogółem młodzież	Ilość młodzieży przebad.	Ilość młodzieży przebadanej według wielkości gospodarstw					
			bezrol- na	do 0,5 ha	0,5-1 ha	1-3 ha	3-5 ha	ponad 5 ha
w l i s z b a c h b e z w a g l e d n y c h								
Młodzież aktualnie ucząca się	816	666	62	16	14	277	224	43
Młodzież pracująca w gospodarstwach rolnych	896	723	8	13	39	337	266	60
Młodzież pracująca poza rolnictwem	981	835	27	34	63	424	238	49
Emigranci	251	227	23	6	27	101	57	13
w o d s t a t k a c h								
Młodzież aktualnie ucząca się	x	100	9,3	2,5	6,6	41,6	33,6	6,4
Młodzież pracująca w gospodarstwach rolnych	x	100	1,1	1,8	5,5	46,6	36,8	8,2
Młodzież pracująca poza rolnictwem	x	100	3,2	4,0	7,6	50,8	28,5	5,9
Emigranci	x	100	10,1	2,6	12,0	44,5	25,1	5,7

Wykształcenie młodzieży pozostającej w gospodarstwach rolnych

T a b e l a 8

Wykształcenie	Ogółem młodzieży	w t y m	
		mężczyzn	kobiet
podstawowe	675	242	433
szkoły przysposobienia rolniczego	133	51	82
zasadnicze zawodowe	35	12	23
techniczne	18	6	12
liczum ogólnokształcące	16	-	16
kursy zawodowe	19	4	15
R a z e m	896	315	581

Kategorię emigrantów tworzy przede wszystkim młodzież z wykształceniem podstawowym /144 osób tj. 57,4% z ogółu emigrantów/, następnie średnim zawodowym /13,5%/ i zasadniczym zawodowym /15,1%. Stwierdza się przede wszystkim odwrotnie proporcjonalną zależność nasilenia emigracji od wykształcenia emigrantów. Im niższe wykształcenie, tym większa liczba emigrantów. Nie występuje wyraźny związek emigracji z wielkością gospodarstw. Największy odpływ młodzieży występuje w gospodarstwach 1-3 ha /44,5% ogółu emigrantów/ i 3-5 ha /25,1%/ oraz do 1 ha /24,7%. Typowym zjawiskiem jest, że aż 40,6% /102 osoby/ emigrantów skupiło się w rejonie siarkowym, z tego połowa w terenach wiejskich. Są to ruchy związane z ozenkami, a u podstaw ich mechanizmu leży możliwość zarobkowania na miejscu przez dojazd do pracy. Szczególnie częste przyżętki są do wsi położonych przy liniach komunikacyjnych i blisko miast.

Natomiast emigracja poza rejon siarkowy /149 osób, tj. 59,4%, prawie w całości do miast skierowała się do GOP /37%/, miast okręgu siarkowo-metalurgicznego /10%/, miast Ziemi Zachodnich /10%/, za granicę /13%/. Jest ona związana z ośrodkami, w których emigranci kształcili się poprzednio, bądź też warunkują ją względy rodzinne.

Analiza materiału empirycznego okazała, że struktura demograficzna i społeczno-zawodowa rodzin, ich pozycja społeczna i warunki materialne nie limitują wyraźnie możliwości młodzieży dotyczących dalszej nauki i wyboru zawodu. Co prawda dzieci rolników częściej podejmują pracę w rolnictwie, a poza rolnictwem w zawodach grupy mechanicznej z wykształceniem zasadniczym zawodowym, w zawodach pedagogicznych i usługowych, natomiast dzieci chłopów-robotników poza rolnictwem, w zawodach technicznych, budowlanych, usługowych, jak też rolniczych - nie jest to jednak powszechną regułą. Istnieje też pewna zależność zamierzeń młodzieży i ich realizacji od czynników osobistych, korzyści jakie zawód daje, a dopiero w dalszej kolejności od czynników społecznych /użyteczność zawodu dla społeczeństwa i inne/ oraz tradycji zawodu w rodzinie.

Wnioski

Badania nad wpływem rolniczych i nierolniczych rynków zatrudnienia na aktywizację zawodową i wędrowki zarobkowe młodzieży wiejskiej wykazały, że młodzież ta jest ustabilizowana w środowisku wiejskim. Więcej niż połowa tej młodzieży z wykształceniem podstawowym pozostaje bowiem w gospodarstwach rolnych, a ponadto 25% dojeżdża do pracy do ośrodków rejonu siarkowego i okręgu siarkowo-metalurgicznego. Równocześnie 2/3 młodzieży z wykształceniem średnim i wyższym dojeżdża do pracy, a 25% pozostaje

w gospodarstwach rolnych. Zjawisko to można było jeszcze uznać za korzystne ze względu na popyt pracowników niewykwalifikowanych na obecnym etapie rozwoju przemysłu siarkowego. Ostatnio wzrasta jednak zapotrzebowanie na wykwalifikowaną siłę roboczą. W związku z tym nasila się proces kształcenia zawodowego młodzieży. Nie jest to jeszcze proces powszechny. Przemiany w tym zakresie dokonujące się pod wpływem kombinatu siarkowego idą w kierunku intensyfikacji kształcenia zawodowego - technicznego, kształtowania nowych zainteresowań i specjalności zawodowych oraz hamowania emigracji zarobkowej poza rejon. Towarzyszy im postęp feminizacji zawodu rolniczego wyróżniający się w podejmowaniu przez kobiety częściej niż mężczyzn kształcenia rolniczego w SFR i innych szkołach rolniczych, w pozostawianiu w gospodarstwach rolnych większej ilości kobiet niż mężczyzn.

Wśród badanej młodzieży czynnej zawodowo poza rolnictwem występuje orientacja "rynkowa" wyrażająca się w znajomości zapotrzebowania na określone zawody. Kierunki kształcenia zawodowego młodzieży, jak też pracy poza rolnictwem, są bowiem w zasadzie zgodne z jakością popytu na lokalnych rynkach pracy, przede wszystkim zaś kombinatu siarkowego. Wyraża się to w nasileniu kształcenia młodzieży w szkołach przyzakładowych i zasadniczych zawodowych oraz średnich technicznych. Niemniej jednak występują pewne ujemne zjawiska przybierające na sile, jak odchodzenie od zawodów rolniczych zdobytych w toku systematycznej nauki do pracy w przemyśle, dalej wstępowanie na rynek pracy kategorii absolwentów szkół ogólnokształcących nie przygotowanych do pracy zawodowej oraz niewykwalifikowanych kobiet.

Kierunki kształcenia młodzieży według wsi i kategorii szkół

Nazwa wsi	Kategorie młodsz.	Ogółem młodzieży	Kierunki kształcenia młodzieży				licea ogólne medyczne plastyczne pedagog.	SN i wyższe
			podstawowe	kursy zawod. OHP	szkoły przysakł. zas. saw. SFR, rzem.	techn. mechan. elektr. ekon. plastyczne.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dymitrów Duży	1	34	9	-	12	3	7	3
	2	18	18	-	-	-	-	-
	3	13	10	-	3	-	-	-
	4	14	12	-	-	2	-	-
Siedleszczyce	1	21	2	-	7	3	8	1
	2	1	-	-	-	1	-	-
	3	9	1	-	3	4	1	-
	4	9	1	1	-	4	3	1
Skopanie	1	93	3	-	26	32	31	1
	2	58	31	1	17	7	2	-
	3	38	8	2	23	2	3	-
	4	6	1	-	3	1	1	-
Suchorzów	1	21	5	-	9	4	2	1
	2	38	13	-	20	1	4	-
	3	29	4	1	12	10	2	-
	4	11	4	-	4	1	2	-
Durdy	1	5	-	-	1	-	2	2
	2	73	68	-	2	2	1	-
	3	44	37	-	5	1	1	-
	4	12	8	-	2	1	-	1

Nazwa wsi	Katego- rie młodz.	Ogółem młod- zieży	Kierunk. kształcenia młodzieży					
			podsta- wowe	kursy zawod. OHP	szkoły przysakł. zas. zaw. SPR, rzem.	techn. mech. elektr. ekonom. plastycz.	licea ogólne medyczne plastycz. pedagog.	SH i wy- sze
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Knapy	1	39	10	-	16	7	6	-
	2	30	29	-	1	-	-	-
	3	44	25	3	12	1	3	-
	4	16	15	-	1	-	-	-
Wola Baranowska	1	34	-	-	19	6	8	2
	2	143	133	-	9	-	1	-
	3	87	72	-	4	5	5	1
	4	18	17	-	-	1	-	-
Ślęzaki	1	52	1	6	33	5	7	-
	2	51	38	-	10	-	3	-
	3	78	50	6	17	2	3	-
	4	19	14	1	3	-	1	-
Chmielów	1	53	-	1	14	24	12	2
	2	66	27	3	35	-	1	-
	3	99	11	10	44	15	19	-
	4	30	2	1	9	13	3	-
Cygany	1	20	1	-	9	4	2	4
	2	37	26	3	8	-	-	-
	3	66	29	3	27	4	3	-
	4	13	9	-	3	1	-	-
Jadachy	1	23	-	-	17	4	1	1
	2	59	31	6	20	2	-	-
	3	47	29	4	11	2	1	-
	4	4	2	-	2	-	-	-
Magna Jów	1	17	-	-	2	5	8	2
	2	3	-	-	2	1	-	-
	3	19	3	2	10	-	4	-
	4	5	2	-	2	-	1	-
Mokrzyszów	1	107	-	3	59	16	19	10
	2	45	39	-	6	-	-	-
	3	109	56	-	41	6	6	-
	4	7	6	-	-	-	1	-
Żupawa	1	52	-	-	38	8	2	4
	2	47	47	-	-	-	-	-
	3	38	26	3	4	1	2	-
	4	9	6	-	2	-	1	-
Sobów	1	54	-	-	23	15	14	2
	2	49	21	-	27	-	1	-
	3	65	9	4	34	13	4	1
	4	24	8	-	14	1	1	-
Jeziórko	1	33	-	-	13	11	9	-
	2	53	48	2	1	-	2	-
	3	43	21	7	7	4	4	-
	4	17	10	2	4	1	-	-

Nazwa wsi	Kategorie młodz.	Ogółem młodzieży	Kierunki kształcenia młodzieży					
			podstawowe	kursy zawod. OHP	szkoły przyzakł. zas. zaw. SPR, rzem.	techn. mechan. elektr. ekonom. plastycz.	licea ogólne medyczne plastycz. pedagog.	SN i wyższe
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gorzycze	1	52	7	1	15	15	9	5
	2	42	36	-	1	1	4	-
	3	64	20	3	18	8	15	-
	4	6	4	-	-	1	1	-
Poręby Dębskie	1	29	6	-	10	5	4	4
	2	16	12	3	1	-	-	-
	3	45	16	-	17	11	1	-
	4	13	12	-	1	-	-	-
Grębów	1	40	-	2	12	9	14	3
	2	46	37	1	8	-	-	-
	3	27	9	3	8	2	5	-
	4	2	2	-	-	-	-	-
Zbydniów	1	37	2	3	8	14	10	-
	2	21	21	-	-	-	-	-
	3	17	10	-	5	-	2	-
	4	16	9	2	1	2	2	-

- 1 - młodzież aktualnie ucząca się
 2 - młodzież zatrudniona w gospodarstwach rolnych
 3 - młodzież zatrudniona poza rolnictwem
 4 - emigranci

Materiały i opracowania własne.

PRZYPISY

¹ Pojęciem regionu siarkowego określono powiat tarnobrzelski. Natomiast pojęcia okręg siarkowo-metalurgiczny użyto dla pięciu powiatów, a to: kolbuszowski, mielecki, niski, stalowowlowski i tarnobrzelski.

² Por. Zb. Z i o ł o: Kształtowanie się siarkowego ośrodka przemysłowego. Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych PAN, nr 13, 1965, s. 51.

³ Natomiast problem kształcenia młodzieży dla potrzeb rolnictwa i zatrudnienia jej w gospodarstwach rolnych zostanie przedstawiony tylko ośrodkowo.

⁴ Badania w sześciu wsiach przeprowadziła autorka osobiście, a w czteremastu wsiach wraz z grupą studentów III roku geografii WSP w Krakowie, w ramach wakacyjnej praktyki terenowej, która odbyła się w Skopaniu w lipcu 1967 roku. Za aktywny udział w badaniach i rzetelność w pracy składam grupie studenckiej podziękowanie.

⁵ Poza tym istnieje kartoteka nie odnawiana co miesiąc przez poszukujących pracy, w której jest zarejestrowanych około 100 kobiet.

⁶ J. H e r m a: Wzrost demograficzny a kierunki kształcenia i zatrudnienia młodzieży /na przykładzie reprezentacyjnych miast woj. rzeszowskiego/. W druku w Studiach Demograficznych, 1967 r.

- ⁷ M. Mikler, I. Olas, L. Żmudka: Kształcenie i zatrudnienie młodzieży we wsiach nowohuckich. Rkps w Katedrze Geografii Ekonomicznej, Kraków 1966.
- ⁸ J. Bonkowicz Siiauer: Dalsza nauka młodzieży wiejskiej po szkole podstawowej. *Wiś Współczesna*, 1966, nr 11, s. 122-128. Na podstawie badań przeprowadzonych wśród 1/5 absolwentów szkół podstawowych w województwie kieleckim /5576 osób/.
- ⁹ S. Ząbczyńska: Losy absolwentów SPR w powiecie olkuskim. *Wiś Współczesna* 1967, nr 1.
- ¹⁰ J. Szurek: Losy absolwentów SPR powiatu kartuskiego. *Wiś Współczesna* 1967, nr 3.

Jadwiga Herma

THE YOUNG VILLAGERS AND THE LOCAL MARKET DEMAND FOR LABOUR

In her article the author analyses the trends observed in the structure of employment and schooling of the young villagers, as against the actual labour demand from the Sulphur Works and other local labour markets in the Sulphur Region. She brings to light the connections between the intensity of employment and educational trends and socio-professional structure of the families the young village men and girls come from. Schooling and employment processes are also discussed under the angle of the young villagers' emigration to towns, their migrations on rural grounds and their daily commutations to work. Research on the influence of the agricultural and non-agricultural labour markets upon the professional activities and the migrations of the young men and women in search of work has shown them to be well-settled in the rural environment. However, the growing demand for skilled man power stimulates and prompts the process of professional training among the young people. The changes brought about in this field by the presence of the Sulphur Works manifest themselves by promoting new professional interests and specializations and exerting a restraining effect upon emigration outside the region under discussion.

Адвнга Гермa

ДЕРЕВЕНСКАЯ МОЛОДЕЖЬ НА МЕСТНЫХ ТРУДОВЫХ РЫНКАХ

Резюме

Автор проводит анализ структуры профессионального образования и труда деревенской молодежи в сопоставлении с действительными кадровыми потребностями среднего комбината и других заводов в районе, где добывается сера. В работе указаны взаимосвязи между образованием и использованием рабочих специальностей - и социально-профессиональной структурой семей, из которых происходит рабочая молодежь. Процессы образования и труда рассматриваются также в связи с эмиграцией в город, перемещениями в пределах де-

ревень и ежедневным путем молодежи в завод и обратно. Анализ влияния сельскохозяйственного и других рынков труда на профессиональную активность и передвижения деревенской молодежи в поисках труда приводит к выводу, что молодежь эта прочно связана с деревенской средой. Постоянно растущий спрос на квалифицированную рабочую силу вызывает однако среди деревенской молодежи стремление к специальному образованию в других чем сельскохозяйственная областях. Возможность труда и заработка, достаемая серным комбинатом, влияет на деревенскую молодежь, поощряя ее к обретению профессиональных специальностей и противодействует ее перемещению за пределы района добычи серы.